

Uredba Bruselj I (prenovitev) **(Uvod, področje uporabe, pristojnost, litispendenca)¹**

Prof. Etienne Pataut, Univerza v Parizu I (Sorbona)

Študija primera

G. Vittorio je zobozdravnik, ki živi in ima svojo zobno ordinacijo v Milanu v Italiji. Za ordinacijo želi kupiti nov računalnik. Z brskanjem po spletu najde podjetje L'ordinateur s sedežem v Parizu, ki nudi popust na ravno tak tip računalnika, kot ga išče. Oktobra 2018 ga kupi na spletni strani tega podjetja, ki navaja, da blago dostavlja po celotni EU. L'ordinateur je potrdil dostavo računalnika v Milano.

Dostava je bila izvedena, a ko je računalnik prispel v Milano, se je izkazalo, da ne gre za model, ki ga je G. Vittorio naročil in da ne ustreza zahtevanim specifikacijam.

G. Vittorio ni hotel plačati in je pri lokalnem prodajalcu na hitro kupil nov, a precej dražji računalnik. Od francoskega podjetje želi iztožiti odškodnino, vendar ni prepričan, katero sodišče je pristojno.

Vprašanja

1. Ali se lahko za to zadevo uporabi Uredba Bruselj I (prenovitev)? Ali bi odgovorili enako, če bi imelo podjetje L'ordinateur sedež v Torontu (Kanada)?
2. Kje lahko G. Vittorio toži podjetje L'ordinateur? Raziščite možne podlage za pristojnost.
3. Predpostavljajte, da je spletna pogodba, s katero je G. Vittorio soglašal in jo prenesel na svoj računalnik, vsebovala sporazum o izbiri sodišča, ki daje prednost sodiščem v Parizu.
 - a. Ali menite, da je ta klavzula veljavna?
 - b. Če je veljavna, ali lahko G. Vittorio vloži tožbo v Italiji?
4. Predpostavljajte, da je G. Vittorio tožbo vložil na francoskem sodišču. Podjetje L'ordinateur želi odreagirati in od G. Vittoria iztožiti plačilo.
 - a. Ali lahko podjetje vloži nasprotno tožbo na francoskem sodišču?
 - b. Ali lahko podjetje zadevo prenese v Italijo?
5. Sedaj pa predpostavljajte, da G. Vittorio računalnika ni kupil za svojo zobno ordinacijo temveč za svojo družino.
 - a. Kje lahko G. Vittorio toži podjetje L'ordinateur? Raziščite možne razloge za določitev pristojnosti.

¹ Razvito v okviru projekta »Boljša uporaba evropskih čezmejnih postopkov: pravno in jezikovno usposabljanje sodnega osebja v Evropi, sporazum o nepovratnih sredstvih št.: 806998.

- b. Ali to vpliva na sporazum o izbiri sodišča?
- c. Ali to vpliva na morebitne postopke, ki jih sproži podjetje L'ordinateur?

Metodološki nasvet

Cilji usposabljanja:

- Sodelujoče seznaniti s področjem uporabe uredbe.
- Razložiti cilje poglavitnih pravil iz uredbe.
- Razjasniti delovanje različnih pravil o pristojnosti.
- Razložiti morebitne težave več hkratnih tožb.
- Razložiti različne možnosti kroženja odločb.
- Udeležencem približati uporabo evropskih instrumentov.
- Udeležence seznaniti z določenimi ključnimi primeri sodne prakse v EU.

Za nacionalni seminar bi bilo koristno, če bi bili udeležencem na voljo podatki o relevantnih publikacijah v njihovem maternem jeziku in relevantna sodna praksa.

Metodologija

V vsaki zadevi s čezmejno komponento so lahko v pomoč pri določanju, katere določbe je treba uporabiti, naslednji koraki:

1. korak: Določite predmetno področje prava.
2. korak: Razmislite, katere vidike mednarodnega zasebnega prava je treba upoštevati.
3. korak: Najdite relevantne evropske in mednarodne pravne vire.
4. korak: Preverite vsebinske, geografske in časovne dimenzije predmetnih evropskih in mednarodnih instrumentov; kjer je relevanten več kot en instrument, preverite, kako so medsebojno povezani.
5. korak: Poiščite pravilne določbe.

Pri tem je treba opozoriti, da je v primerih, ko se pri čezmejni zadevi ne uporablja noben evropski, mednarodni, večstranski ali dvostranski instrument, treba upoštevati avtonomna pravila mednarodnega zasebnega prava zadevne države.

Predlagana rešitev

1. Ali se lahko za to zadevo uporabi Uredba Bruselj I (prenovitev)? Ali bi odgovorili enako, če bi imelo podjetje L'ordonateur sedež v Torontu (Kanada)?

Pristojnost za pravdne in gospodarske zadeve v EU ureja Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Uredba Bruselj I (prenovitev)).

Materialno področje uporabe

Kot določa 1. člen, se uredba uporablja »v civilnih in gospodarskih zadevah«. To je ključni koncept uredbe, ki je privedel do pomembnih sodb na Sodišču Evropske unije. Sodišče je predvsem razsodilo, da mora imeti ta koncept »avtonomen pomen« oziroma da:

»se ne more sklicevati na pravo zadevne države, temveč najprej na cilje in shemo [Uredbe]« (Sodba z dne 14. oktobra 1976, 29/76, Eurocontrol, točka 5).

V primeru dvoma bo moralo področje uporabe interpretirati Sodišče EU samo, pri čemer večinoma sledi razlikovanju med javnim in zasebnim pravom, ki ga poznajo številni pravni sistemi v Evropi. Bolj natančno to pomeni, da Sodišče EU iz področja uporabe Uredbe Bruselj izključi zadeve, v katerih je vpleten javni organ in »izvaja svoja javna pooblastila« (Sodba z dne 16. decembra 1980, 814/79, 29-76, Rüffer, točka 8).

Uredba sama iz področja uporabe izključuje določene zadeve, saj na primer ne zajema »davčnih, carinskih ali upravnih zadev ali odgovornosti države za dejanja in opustitve pri izvajanju državne oblasti (*acta iure imperii*), kot to določa 1. člen.

Spor med G. Vittorijem in podjetjem L'ordonateur je zasebni pogodbeni spor, zato spada na področje uporabe v »civilnih in gospodarskih zadevah«.

Geografsko področje uporabe

Na splošno velja, da se določbe uredbe o pristojnosti uporabljajo izključno, kadar ima toženec stalno prebivališče oziroma sedež v EU (4. in 5. člen).

Če pa ima toženec stalno prebivališče oziroma sedež zunaj EU, se pristojnost sodišč določi po pravu posamezne države, pri čemer velja nekaj izjem (6. člen).

Ker ima toženec sedež v državi članici, se uredba uporabi *ratione personae*. Če torej želi G. Vittorio tožiti pred sodiščem v EU, so edina pravila, ki se lahko uporabljajo, tista, ki jih določa uredba. Glede pristojnosti ni mogoče uporabiti nobenih drugih pravil kot tistih, ki so določena v uredbi.

Pri tem je pomembno upoštevati, da je pri določitvi področja uporabe Uredbe Bruselj I (prenovitev) državljanstvo toženca brezpredmetno.

Če pa bi imelo toženo podjetje sedež v Kanadi (tj. izven EU), se uredba ne bi uporabljala, temveč bi se uporabljala nacionalna pravila države, v kateri bi G. Vittorio želel vložiti tožbo.

Če bi G. Vittorio na primer želel tožiti kanadsko podjetje v Franciji, bi se uporabljala francoska nacionalna pravila o pristojnosti.

Časovna dimenzija uporabe

Prvi odstavek 66. člena določa, da:

»Ta uredba se uporablja samo za sodne postopke, ki so bili začeti, za javne listine, ki so bile uradno sestavljene ali registrirane, in za sodne poravnave, ki so bile potrjene ali sklenjene na dan 10. januarja 2015 ali po tem.«

Ker je bila pogodba sklenjena leta 2018, bo tožba na sodišču po 10. januarju 2015 in se uredba uporablja *ratione temporis*.

Zaključek: Položaj tako materialno, geografsko kot časovno sodi na področje uporabe uredbe. Uredba Bruselj I (prenovitev) se tako uporabi in pristojnost sodišča države članice se mora določiti na podlagi njenih določb.

Opomba: Ker se uporaba nacionalnih pravil v skladu s 6. členom uredbe določi »ob upoštevanju člena 18(1), člena 21(2), členov 24 in 25,« je treba uporabo teh določb skrbno preveriti. V dani situaciji obstoj dogovora o izbiri sodišča (glej 3. vprašanje) in hipoteza, da je G. Vittorio potrošnik (glej 5. vprašanje), navajata na sklep, da se pri določitvi pristojnosti ne uporabijo nacionalna pravila temveč se uporabijo določbe uredbe, in sicer tudi v primeru ko ima toženec sedež izven EU (glej podrobneje 3. in 5. vprašanje).

2. Kje lahko G. Vittorio toži podjetje L'ordinateur? Raziščite možne razloge za določitev pristojnosti.

Zadevna pravila so določena v 1. odstavku 4. člena (pristojnost sodišč države stalnega prebivališča oziroma sedeža toženca) oziroma v 1. odstavku 7. člena (pristojnost v zvezi s pogodbenimi razmerji).

Prvič, v skladu s 1. odstavkom 4. člena so »osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice«. To pomeni, da lahko G. Vittorio v skladu s 1. odstavkom 4. člena uredbe toži L'ordinateur v Franciji, kjer je sedež podjetja.

Ker je L'ordinateur podjetje, se mora njegov sedež določiti v skladu s 63. členom.

Opomba: 4. člen določa samo mednarodno pristojnost (tj. katera država), ne pa tudi notranje pristojnosti (tj. katero mesto). Zato lahko samo francoska zakonodaja določi, katero konkretno sodišče je v Franciji pristojno (npr. Pariz ali Marseille). Notranja pristojnost se običajno določi glede na stalno prebivališče oziroma sedež podjetja, zato je verjetno, da bo za spor pristojno sodišče v Parizu.

Drugič, 7. člen dodaja več neobveznih razlogov za določitev pristojnosti in daje možnost vlaganja tožbe na sodišču države članice, kjer toženec nima stalnega prebivališča oziroma sedeža.

Za pogodbe je relevantna določba v 1. odstavku 7. člena.

V skladu s 1. odstavkom 7. člena lahko tožnik tožbo vloži tako v državi stalnega prebivališča oziroma sedeža toženca kot tudi pred »sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti«.

Termina »pogodbeno razmerje« in »zadevna obveznost« sta kompleksna in odvisna od narave pogodbe. Sodišče EU je razsodilo, da mora imeti koncept »civilnih in gospodarskih zadev« avtonomen pomen, neodvisen od nacionalnih zakonov.

Termin »pogodbeno razmerje« je evropski koncept. Kot je Sodišče EU razsodilo v številnih zadevah:

»Fraza 'zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji' ... se mora interpretirati neodvisno, predvsem ob upoštevanju ciljev in splošne sheme Konvencije, s čimer se zagotovi, da se uporablja enotno v vseh Pogodbenicah« (Sodba z dne 17. junija 1992, C-26/91, Jakob Handte, točka 10).

Hkrati sodišče meni, da sama definicija pogodbenega razmerja posredno pomeni, da gre za obveznost, ki jo pogodbeni stranki prostovoljno medsebojno vzpostavita.

Kot je sodišče odločilo v številnih zadevah:

»izraz *zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji* ... se ne more razumeti, kot da pokriva situacijo, v kateri ni obveznosti, ki jo ena stranka prostovoljno vzpostavi v zvezi z drugo stranko« (Sodba z dne 17. septembra 2002, C-334/00, Tacconi, točka 23).

V danem primeru sklenjena pogodba v skladu s 7. členom spada v kategorijo »zadeva v zvezi s pogodbenimi razmerji«.

V skladu s 1. odstavkom 7. člena se za prodajo vzpostavlja posebna rešitev: kraj izpolnitve »zadevne obveznosti« je »kraj v državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene«.

To pomeni, da je v primeru prodajne pogodbe kraj izpolnitve kraj opravljene storitve. Ta kriterij krepi pravno varnost, saj je jasna in v večini primerov preprosta navezna okoliščina.

Kot je razsodilo Sodišče EU:

»V skladu z navedenim pravilom o posebni pristojnosti je lahko tožena stranka tožena tudi pred sodiščem kraja, kjer je zadevna obveznost bila ali bi morala biti izpolnjena, saj se za to sodišče predpostavlja, da je s pogodbo tesno povezano. Da bi se okrepil glavni cilj pravne varnosti, ki je vodilo za pravila o pristojnosti, določena v Uredbi št. 44/2001, je v njej ta navezna okoliščina za pogodbe o opravljanju storitev opredeljena samostojno.« (Sodba z dne 23. aprila 2009, C-533/07, Falco, točki 25 in 26).

V danem primeru je kraj opravljene storitve v skladu z določbami pogodbe Milano (Italija). Zato se mora v skladu s 1. odstavkom 7. člena uredbe šteti, da so za zadevo pristojna sodišča v Italiji.

Opomba: 1. odstavek 7. člena ne ureja samo splošne mednarodne pristojnosti sodišč v konkretni državi članici (kot na primer 4. člen) temveč tudi bolj specifično pristojnost sodišč določenega kraja (»pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti«). Zato je za zadevo pristojno sodišče v Milanu (in ne v kakem drugem kraju v Italiji).

Za zadevo so pristojna tako sodišča v Franciji (1. odstavek 4. člena) kot tudi sodišča v Milanu (1. odstavek 7. člena). G. Vittorio ima torej možnost, da podjetje L'ordinateur toži v Franciji ali v Milanu.

3. Predpostavljajte, da je bil dogovor o izbiri sodišča, zapisan v spletni pogodbi, s katero je G. Vittorio soglašal in jo prenesel na svoj računalnik, v korist sodiščem v Parizu.

a) Ali menite, da je ta klavzula veljavna?

V skladu s 25. členom uredbe je veljavnost dogovora o izbiri sodišča predmet formalnih in vsebinskih zahtev.

Formalne zahteve so navedene v 1. odstavku 25. člena. Najbolj pomembna zahteva je, da mora biti dogovor o izbiri v pisni obliki. 2. odstavek 25. člena nadalje določa: »Vsaka komunikacija po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis dogovora, je enakovredna ‚pisni obliki‘«. Če je bil dogovor eksplicitno vključen v pogodbo, ki jo je sklenil G. Vittorio, je dejstvo, da je bil sklenjen v elektronski obliki, brezpredmetno. Če pa je bil dogovor o izbiri vključen v splošne pogoje prodaje v pogodbi, Sodišče EU zahteva sprejetje s klikom, imenovano »click wrapping«, kar pomeni, da mora kupec klikniti posebno okno ter tako sprejeti splošne pogoje prodaje.

Kot je Sodišče EU navedlo v pomembni zadevi El Majdoub (Sodba z dne 21. maja 2005, C-322/14, El Majdoub):

»pri prodajni pogodbi, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki je sklenjena po elektronskih medijih, sprejetje splošnih pogojev, ki vsebujejo sporazum o pristojnosti, s ‚klikom‘, pomeni komunikacijo po elektronskih medijih, ki zagotavlja trajen zapis sporazuma, v smislu te določbe, če je pri tem pred sklenitvijo pogodbe mogoče natisniti ali shraniti njihovo besedilo.«

Ob izpolnitvi te zahteve je klavzula formalno veljavna.

Glede vsebinske veljavnosti pa je splošno pravilo, ki mu sledi 1. odstavek 25. člena, naslednje: »Če so se stranke (...) dogovorile, da mora biti (...) pristojno določeno sodišče ali sodišča določene države članice, je pristojno to sodišče oz. so pristojna sodišča te države članice, razen če je po pravu navedene države članice materialna veljavnost dogovora nična.«

Pomen zadnjega dela zgoraj citiranega stavka je zelo kontroverzen. V pravnih virih se pojavlja razprava o tem, ali naj veljavnost klavzule o izbiri foruma določajo izključno pogoji iz 25. člena. Sam menim, da mora biti materialna veljavnost sporazuma o izbiri sodišča v pogodbi med G. Vittorijem in podjetjem L'ordinateur predmet francoskega prava kot prava izbranega sodišča.

V dani situaciji ni nikakršnih znakov za to, da bi bila pogodba »nična«, pri čemer se lahko šteje, da ja klavzula tudi vsebinsko veljavna.

Zato je sporazum o izbiri sodišča v pogodbi med G. Vittorijem in podjetjem L'ordinateur, ki je v prid francoskim sodiščem, veljaven in imajo v tem primeru izključno pristojnost za obravnavo zadeve sodišča v Parizu, kakor je to določeno v klavzuli.

Opomba:

1. Tudi če ima podjetje L'ordinateur sedež zunaj EU, je sporazum o izbiri sodišča predmet določb uredbe, saj 25. člen določa naslednje:

»Če so se stranke, *ne glede na njihovo stalno prebivališče*, dogovorile, da mora biti za spore (...) pristojno določeno sodišče ali sodišča določene države članice, je pristojno to sodišče oz. so pristojna sodišča te države članice« (poudarek dodan).

Rešitev je zato takšna, kot je orisano zgoraj: sporazum o izbiri sodišča v pogodbi med G. Vittoriem in podjetjem L'ordonateur, ki je v prid francoskim sodiščem, je veljaven in v tem primeru imajo izključno pristojnost za obravnavo zadeve sodišča v Parizu, kot je to določeno v klavzuli.

2. Vprašanje določitve vsebinske veljavnosti lahko ureja drug zakon, če kakšno francosko pravilo o izbiri prava v tej specifični situaciji določa uporabo drugega prava (npr. pravo, ki se uporablja za pogodbo). Ta rešitev je predmet določenih razprav, vendar jo vsekakor favorizira uvodna izjava 20 v uredbi, ki pravi:

»Vprašanje, ali je dogovor o pristojnosti sodišča, s katerim se izbere sodišče ali sodišča države članice, z vidika materialne veljavnosti ničen in neveljaven, bi bilo treba presoditi po pravu države članice sodišča ali sodišč iz dogovora, vključno s kolizijskimi pravili navedene države članice.«

b) Če je veljavna, ali lahko G. Vittorio vloži tožbo v Italiji?

Ne. Učinek te klavzule je, da daje sodiščem, ki jih izberejo pogodbene stranke, »izključno pristojnost«. Zato imajo v skladu s 25. členom sodišča v Parizu »izključno pristojnost«. To pomeni, da zadeve ne sme obravnavati nobeno drugo sodišče. Vsako drugo sodišče, pred katerim je bil začet postopek, se mora zato izreči za nepristojno (1. odstavek 31. člena).

Opomba: Tovrstni rešitvi je treba slediti, tudi če sodišče, ki je prvo začelo postopek, ni bilo sodišče, ki sta ga izbrali pogodbeni stranki. V tem primeru se mora postopek prekiniti.

To vprašanje se je pred nekaj leti pojavilo v kontekstu litispendence. Če pred sodišči različnih držav članic tečejo postopki z istim zahtevkom med istima strankama, s pomočjo litispendence vsa sodišča razen tistega, ki je prvo začelo postopek, po uradni dolžnosti prekinejo svoje postopke (1. odstavek 29. člena). Ko se nato vzpostavi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek, se vsa sodišča razen tistega, ki je prvo začelo postopek, izrečejo za nepristojna v korist tega sodišča (3. odstavek 29. člena).

Na kratko to pomeni, da litispendenca daje prednost sodišču, ki je prvo začelo postopek.

Kadar je šlo za sporazum o izbiri sodišča, je Sodišče EU sledilo tej rešitvi in dovolilo litispendenco ter tako ohranilo prednost sodišča, ki je prvo začelo postopek, tudi če to sodišče ni bilo tisto, ki ga je določila klavzula (Sodba z dne 9. decembra 2003, C-116/02, Erich Gasser GmbH).

Vendar pa je ta položaj ogrožal učinkovitost sporazuma o izbiri sodišča. Sodišče, ki je navedeno v sporazumu o izbiri sodišča, naj bi imelo prednost in sposobnost, da določi veljavnost same klavzule.

Zato je Uredba Bruselj I (prenovitev) obrnila rešitev iz zadeve Gasser. 2. odstavek 31. člena določa naslednje:

»Če postopek začne sodišče države članice, ki mu je izključna pristojnost podeljena z dogovorom iz člena 25, sodišča druge države članice (...) prekinejo postopek, dokler sodišče, ki je začelo postopek na podlagi dogovora, ne izjavi, da ni pristojno na podlagi dogovora.«

V dani situaciji tako skorajda ni dvoma, da so za zadevo pristojna sodišča v Parizu in da je njihova pristojnost izključna.

4. Predpostavljajte, da je G. Vittorio tožbo vložil na francoskem sodišču. Podjetje L'ordinateur želi odreagirati in od G. Vittoria iztožiti plačilo.

a) Ali lahko podjetje vloži nasprotno tožbo na francoskem sodišču?

Da. 8. člen dodaja več neobveznih razlogov za določitev pristojnosti in daje možnost vlaganja tožbe na sodišču druge države članice, če obstaja povezava med obema postopkoma.

Če tožba in nasprotna tožba izhajata iz iste pogodbe, med obema obstaja močna povezava in 3. odstavek 8. člena pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek v zvezi s prvotno tožbo, širi tudi na nasprotno tožbo. 3. odstavek 8. člena določa:

»Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena tudi, če gre za nasprotno tožbo, ki izhaja iz iste pogodbe ali dejstev, na katerih je temeljila prvotna tožba, pred sodiščem, kjer je v teku prvotni postopek«.

V tem primeru so tako sodišča v Parizu pristojna za obravnavo tako tožbe, ki jo je prvotno vložil G. Vittorio, kot tudi nasprotne tožbe, ki jo je vložilo podjetje L'ordinateur.

b) Ali lahko podjetje zadevo prenese v Italijo?

Pravilo litispendence velja za sočasne postopke pred sodišči držav članic. Zelo preprosto je: sodišče, ki je drugo začelo postopek, prekine svoje postopke, če pred sodišči dveh držav članic tečejo postopki z istim zahtevkom med istima strankama. 1. odstavek 29. člena daje izrecno prednost sodišču, ki je prvo začelo postopek:

»Če pred sodišči različnih držav članic tečejo postopki z istim zahtevkom med istima strankama (...), vsa sodišča razen tistega, ki je prvo začelo postopek, po uradni dolžnosti prekinejo svoje postopke, vse dokler se ne ugotovi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek.«

Litispendenca pa velja samo v primeru, če gre za isti zahtevek in isti stranki. V danem primeru bi se lahko trdilo, da ne gre za isti zahtevek, saj gre pri zahtevku v Franciji, ki ga je vložil G. Vittorio, za odškodninsko tožbo, zahtevek, ki ga je vložilo podjetje L'ordinateur v Italiji, pa je zahtevek za plačilo.

Vendar pa je Sodišče EU postavilo široko definicijo tega, kaj pomeni isti zahtevek. V pomembni zadevi Gubisch (Sodba z dne 8. decembra 1987, 144/86) je sodišče sklenilo:

»Koncept litispendence ... pokriva zadeve, kadar stranka poda zahtevek pred sodiščem države pogodbenice za odpoved ali razvezo mednarodne prodajne pogodbe, medtem ko zahtevek druge stranke za uveljavitev iste pogodbe čaka na obravnavo pred sodiščem v drugi državi pogodbenici.«

V dani situaciji mora italijansko sodišče v skladu z 21. členom ustaviti postopek, saj je francosko sodišče začelo postopek prej.

Opomba: Kot je bilo prikazano zgoraj (glej 3. vprašanje), litispendenca ne pride v poštev, kadar obstaja veljaven sporazum o izbiri sodišča, ki določa izključno pristojnost. Prav tako litispendenca ne pride v poštev pri začasnih ukrepih in ukrepih zavarovanja.

5. Sedaj pa predpostavljajte, da G. Vittorio računalnika ni kupil za svojo zobno ordinacijo temveč za svojo družino.

a) Kje lahko G. Vittorio toži podjetje L'ordinateur? Raziščite možne razloge za določitev pristojnosti.

Če bi G. Vittorio računalnik kupil za svojo družino, bi se štel za potrošnika in bi užival posebno zaščito glede pristojnosti.

Kot določa 1. odstavek 17. člena: »V zadevah v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik – za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti, se pristojnost določi v skladu s tem oddelkom.«

Vendar pa se glede učinka 17. člena porajajo določena kompleksna vprašanja.

Najprej je treba ugotoviti, da je G. Vittorio zares potrošnik.

17. člen potrošnika definira kot osebo, ki je sklenila pogodbo »za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti.« Sodišče EU je že večkrat pojasnilo, da mora biti interpretacija koncepta »potrošnika« restriktivna (tako na primer nedavno v Sodbi z dne 25. januarja 2018, C-498/16, Schrems, točka 29).

Zato je treba jasno ugotoviti, da je G. Vittorio računalnik kupil za družinske namene. Kontekst je treba analizirati, in v primeru da bi G. Vittorio računalnik uporabljal za poklicne in osebne namene, mora biti dokazano, da je poklicna uporaba v kontekstu podpisane pogodbe zanemarljiva.

Kot je Sodišče zapisalo v zadevi Gruber (Sodba z dne 20. januarja 2005, C-464/01, J. Gruber, točka 47), je:

»naloga Sodišča, pred katerim teče postopek, da odloči, ali je bil cilj zadevne pogodbe zadovoljitev potreb, ki se nanašajo na poklicno ali pridobitno dejavnost zadevne osebe, in sicer v delu, ki ni zanemarljiv, ali pa, nasprotno, je bila uporaba v poklicni ali pridobitni namen le zanemarljivega pomena. Zato mora nacionalno sodišče upoštevati ne le vsebino, naravo in namen pogodbe, temveč tudi objektivne okoliščine, ki so spremljale njeno sklenitev.«

Drugič, treba je argumentirati, da pogodba spada na področje uporabe 17. člena in da »je bila pogodba sklenjena z osebo, ki opravlja gospodarsko ali poklicno dejavnost v državi članici, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče, ali če na kakršen koli način usmerja to svojo dejavnost v to državo članico,« kot to določa 1. odstavek 17. člena.

Koncept »usmerjanja svoje dejavnosti« je privedel do nekaterih pomembnih primerov sodne prakse, predvsem v kontekstu e-poslovanja.

Sodišče EU je potrdilo:

»da je za ugotovitev, ali trgovec, katerega dejavnost je predstavljena na njegovi in na posrednikovi spletni strani, svojo dejavnost „usmerja“ v državo članico, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče (...) je treba preveriti, ali je – pred morebitno sklenitvijo pogodbe s potrošnikom – iz teh spletnih strani in celotne dejavnosti trgovca razvidno, da je ta nameraval poslovati s potrošniki s stalnim prebivališčem v eni ali več državah članicah, vključno s tisto, v kateri ima ta potrošnik stalno prebivališče, in sicer tako, da je bil pripravljen na sklenitev pogodbe z njimi. (Sodba z dne 7. decembra 2010, C-585/08 in C-144/09, Pammer in Alpenhof). V skladu s to sodno prakso so bili določeni naslednji kriteriji:

»in sicer mednarodni obseg dejavnosti, navedba poti iz drugih držav članic do kraja sedeža trgovca, uporaba jezika ali valute, ki se običajno ne uporablja v državi članici, v kateri ima trgovec sedež, z možnostjo rezervacije oziroma potrditve rezervacije v tem drugem jeziku, navedba telefonske številke z mednarodno klicno kodo, izdatki za storitev internetnega referenciranja, da bi se potrošnikom s stalnim prebivališčem v drugih državah članicah olajšal dostop do spletne strani trgovca ali do spletne strani njegovega posrednika, uporaba domenskega imena najvišje ravni, ki ni domensko ime države članice, v kateri ima trgovec sedež, in omemba mednarodnih strank s prebivališčem v različnih državah članicah. Ali so podani taki indici, preveri nacionalno sodišče. (Sodišče EU, 7. december 2010, C-585/08 in C-144/09, Pammer in Alpenhof, točka 93-94).

Spletna stran podjetja L'ordinateur navaja, da je dostava možna kjerkoli v EU, zato je jasno, da podjetje išče stranke v tujini. Podjetje L'ordinateur je sklenilo pogodbo z osebo s stalnim prebivališčem v Italiji, hkrati pa se je zavezalo blago dostaviti v Italijo. Za podjetje se zato lahko šteje, da svojo dejavnost usmerja proti državi članici, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče.

V takšni situaciji 1. odstavek 18. člena za potrošnika odpira izbiro med »sodišči države članice, v kateri ima ta stranka stalno prebivališče, ne glede na stalno prebivališče druge stranke, bodisi pred sodišči v kraju, kjer ima potrošnik stalno prebivališče.«

G. Vittorio lahko zato izbira med sodišči države, kjer ima sedež toženec (Francija) in sodišči države, kjer ima sam stalno prebivališče (Italija).

Treba je pripomniti, da potrošniku ni treba pokazati vzročne zveze med dejstvom, da je podjetje usmerjalo svoje dejavnosti v državo članico, kjer ima stalno prebivališče, in sklenitvijo pogodbe s potrošnikom (Sodba z dne 17. oktobra 2013, C-218/12, Emrek).

Opomba: Če ima podjetje L'ordinateur sedež zunaj EU, določbe Uredbe Bruselj I (prenovitev) o pristojnosti v potrošniških sporih veljajo samo v primeru, če ima podjetje podružnico v Evropi.

Kot določa 2. odstavek 17. člena:

»Če potrošnik sklene pogodbo s stranko, ki nima stalnega prebivališča ali sedeža v eni od držav članic, vendar pa ima v eni od držav članic podružnico, predstavništvo ali drugo poslovno enoto, se v sporih, ki izhajajo iz poslovanja te podružnice, predstavništva ali poslovne enote, šteje, da ima ta stranka stalno prebivališče ali sedež v tej državi članici.«

Če podjetje v Evropi nima podružnice, se pristojnost določi na podlagi nacionalnega prava.

b) Ali to vpliva na sporazum o izbiri sodišča?

Potrošniki uživajo zaščito pred sklenitvijo sporazuma o izbiri sodišča, ki določa pristojnost zunaj njihove matične države.

Kot določa 19. člen, je mogoče od specifičnih pravil o pristojnosti odstopati samo s sporazumom, ki je bil sklenjen »po tem, ko je prišlo do spora« ali ki »omogoča potrošniku, da začne postopek pred sodišči, ki niso navedena v tem oddelku«.

Potrošniku zato ni mogoče odvzeti specifične in zaščitne pristojnosti, ki je določena v 17. členu. V konkretni zadevi to pomeni, da če G. Vittorio želi tožbo vložiti v Milanu, se sporazum o izbiri sodišče, ki je v korist sodišč v Parizu, v skladu z 18. členom uredbe ne more uporabiti proti njemu.

Opomba: V skladu s sodno prakso Sodišča EU je možno trditi tudi, da je nedovoljen pogoj skladu z Direktivo Sveta 91/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah sporazum o izbiri sodišče v potrošniški pogodbi nedovoljen pogoj .

Sodišče EU je jasno zapisalo, da (Sodba z dne 4. junija 2009, Pannon, C-243/08, točka 40): »klavzula, ki jo je predhodno v pogodbi, sklenjeni med potrošnikom in ponudnikom ali prodajalcem v smislu Direktive, zapisal ponudnik ali prodajalec in o kateri se stranki nista dogovorili posamično ter v skladu s katero je za vse spore, ki izhajajo iz pogodbe, pristojno sodišče, na območju katerega ima ponudnik ali prodajalec sedež, izpolnjuje vsa merila, da je lahko v skladu z Direktivo razglašena za nedovoljeno.«

Če sledimo tej rešitvi, se je treba odločiti, da se sporazum o izbiri sodišča sploh ne upošteva, saj je neveljaven.

c) Ali to vpliva na morebitno tožbo, ki jo vloži podjetje L'ordinateur?

Da. Če tožbo vloži L'ordinateur, se postopek lahko začne samo pred sodišči države članice, kjer ima potrošnik stalno prebivališče (2. odstavek 18. člena). L'ordinateur lahko tako tožbo vloži samo pred italijanskimi sodišči.

Opomba: Vendar pa to ne vpliva na pravico, da vloži nasprotno tožbo pred sodiščem, kjer se obravnava prvotna tožba (3. odstavek 18. člena). Če je torej sodišče v Parizu začelo postopek na predlog G. Vittoria, lahko L'ordinateur vloži nasprotno tožbo pred istim sodiščem.

Sofinancirano iz programa Evropske unije Civilno pravosodje za obdobje 2014-2020.